

B. Tiknusa foto.

SĪKSTUMS

Isto raksturu, palīdzēja kļūt brīvam no reliģijas pīnējiem. Kad lasīju šos stāstus, nevarēju iedomāties, ka pēc dažiem gadiem sastapšos ar to autoru un klausīšos viņa lekcijas Latvijas Valsts universitātē. Tas notika 1949. gadā, un no tā laika Jāni Niedri allaž esmu jutis pavītam tuvu. Gan viņa labvēlību, gan pārmetumus...

Sodien Jānim Niedrem aprīt 60 gadu. Bērniņa Līvānu apkaimē, skolas gadī Jēkabpilī, studijas, rakstniecība, revolucionārais darbs, Latvijas Padomju rakstnieku savienības organizēšana RTgā, aktīvā cīņa pret fašismu kara gados un pašizliedzīgais darbs latviešu padomju kultūras veidošanā universitātē, Zinātņu akadēmijā, Rakstnieku savienībā pēdējos 25 gados — Jāņa Niedres biogrāfija šais skopos vilcienos visiem zināma. Bet tā ir tikai viena puse — kur rakstnieks dzīvojis, kādus darbus sarakstījis, kādus sabiedriskus pienākumus veicis. Otra, ne mazāk svarīga, — kā viņš strādā un kāds ir attieksmē pret sevi, pret citiem cilvēkiem.

Esmu pārliecināts, ka Jānis Niedre darbam atdod visu sevi. Kad klausījāties viņa lekcijas par latviešu literatūru no

pašiem tās aizsākumiem līdz pagājušā gadsimta 80. gadiem, bija allaž interesanti. Lektors labi pārzināja materiālu, raksturīgākos fragmentus prata nolāst gandrīz vai aktieriski. Bet tikai tagad var pa īstam novērtēt, kādu milzīgu darbu šīs lekcijas prasīja no Jāņa Niedres. Viņš taču bija pirmais, kas deva marksistisku latviešu literatūras vēstures agrīno posmu raksturojumu. Viņš nesaudzīgi norāva buržuāzijas kundzības gados nepelnīti uzliktos lauru vainagus un prata atrast arhīvu plauktos apputējušos un it šām aizmirstus izdevumus, manuskriptus un autorus. Divi literatūras vēstures sējumi ir šī lielā, pašizliedzīgā darba rezultāts. Bet pirms tam taču bija arī grāmata par folkloru, kas tā laika studentiem bija vienīgais padomju laika pētījums šai nozarē. Vēlākajos gados citi literatūrvēsturnieki atrada šais darbos arī vienu otru kļūdu. Tomēr šo grāmatu nozīme ir nepārvērtējama, lai gan varbūt vēl nepietiekoši novērtēta. No tām taču mācījās vesela skolotāju, literātu un literatūrzinātnieku paaudze. Un arī tagad blakus akadēmiskajiem literatūras vēstures sējumiem, blakus Tautas rakstnieka Andreja Upīša pētījumiem šai nozarē

Jāņa Niedres veikums ir nozīmīgs un patieskošs.

Jānis Niedre ir paskerbis, reizēm ironisks, viņš uzstāda augstas prasības. Taču vislielāk un visnesaudzīgāk rakstnieks izturas pret sevi. Viņa skolniekiem un kolēģiem ne reizi vien bijusi cilvēcīgi saprotama vēlēšanās — lai Jānis Niedre kaut mazliet pasaudzētu sevi, savu veselību, kas iedragāta grūtajos gados un smagajos pārdzīvojumos. Taču Jānis Niedre strādā visur, arī slimnīcā. Stāstu krājumi mijas ar romāniem, katram ir bijusi sava nozīme attiecīgajā posmā, bet labākie darbi izturējuši arī laika pārbaudi. Lai atceramies kaut vai tikai «Keceris Latgalē», «Piecu korpusu kamerās», «Puškānu salu» un jaunāko romānu «Katrs ar savu laimi dzimst!» Ar nepacietīgu interesi mēs gaidām šī romāna otro grāmatu, lai atkal sastaptos ar Pēteri Stučku, lai sajustu sev blakus diženo Ļeņinu.

Latviešu padomju literatūras attīstības procesā Jānim Niedrem ir nopelni ne tikai kā stāstu un romānu autoram un literatūrvēsturniekam, viņa darbam Rakstnieku savienībā allaž ir bijis ne tikai organizatorisks raksturs vien. Recenzijas un kritiskas apceres laikrakstu un žurnālu slēpās prasījušas ne mazumu pūļu. Pēc sava rakstura Jānis Niedre ir cīnītājs, tāds viņš ir arī literatūrkritiķa darbībā. Var apstrīdēt dažu labu viņa spriedumu, taču nav apšaubāms tas, ka Jānis Niedre

kritiskajos rakstos allaž skar un risina vīdē tāli svarīgus latviešu padomju literatūras jautājumus no parējiskām pozīcijām.

Jānis Niedre ir komunistis. Viens no aktīvākajiem mūsu organizācijā. Viņš nekad nevarās pateikt savas domas. Arī tad, ja zina, ka daļa biedru nebūs ar viņu vienis prātis. Viņš allaž gatavs uzklaut arī pretējas domas, censties atspākot tās, uzbrukt pašam aizstāvēties pret uzbrukumiem. Neiedragājama visgrūtākajās dienās paliek viņa pārliecība. Dzīve nav ne lutinājusi, ne saudzējusi Jāni Niedri. Taču, nācis no pašām darba tautas dzīlēm, viņš ir sīkstis un stiprs kā stingri zemē iesakņojies ozols.

Bet atpūtas brīžos, kopīgos izbraucienos Jānis Niedre ir neaizstājams ceļa un sarunu biedrs. Dzirkst humors, aizrautīgas dziesmas, jautras anekdotes. Viņš prot un spēj dot cilvēkiem prieku, uzmundrināt citus grūtā stundā pat bez vārdiem.

Rakstnieka un pātnieka talants, dziļas zināšanas, neatlaidīgs, sistemātisks un pafiešm pašizliedzīgs darbs — tas viss izvirzījis Jāni Niedri par vienu no redzamākajiem latviešu padomju rakstniekiem un sabiedriskajiem darbiniekiem. Plašā lasītāju saime sveic Jāni Niedri jubilejā. Sīkstis un principiāls viņš arī turpmāk strādās ar lielu atbildības sajūtu, mūsu literatūrai. Mūsu tautai.

Jeronīms Stulpāns